

FISKERIDIREKTORATET
Ressursavdelingen

Miljøverndepartementet
postboks 8013 Dep

0030 OSLO

Saksbehandler: Thorbjørn Thorvik

Telefon: 46812456

Seksjon: Ressursavdelingen

Vår referanse: 10/5637

Deres referanse: 200601640-/MSM

Vår dato: 16.09.2010

Deres dato:

Att:

HØRINGSUTTALELSE I FORBINDELSE MED DET FAGLIGE GRUNNLAGET FOR REVISJONEN AV FORVALTNINGSPLANEN FOR BARENTSHAVET OG HAVOMRÅDENE UTENFOR LOFOTEN.

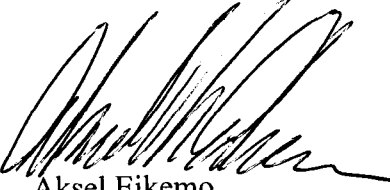
Rapporten under navnet "Det faglige grunnlaget for oppdateringen av forvaltningsplanen for Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten" ble sendt på høring til en rekke høringsinstanser, blant andre Fiskeridirektoratet, i midten av april 2010. Rapporten er et fellesprodukt fra arbeidsgruppene Overvåkingsgruppen, Risikogruppen og Faglig Forum, og benevnes derfor i denne høringsuttalelsen som Fellesrapporten. Fellesrapporten ble presentert på en høringskonferanse i Svolvær 8. juni 2010. Fiskeridirektoratet har i sitt arbeid med høringsuttalelsen basert seg på Fellesrapporten og i noen grad på synspunkt som fremkom under høringskonferansen i Svolvær.

Som forvaltningsetat for fiskerinæringen har det vært naturlig for Fiskeridirektoratet i høringsuttalelsen å ha særskilt fokus på fiskeriene og fiskeriforvaltningen, både slik dette fremstilles i Fellesrapporten, men minst like viktig er å belyse forhold som i mindre grad beskrives i Fellesrapporten.

Gjennom ulike faser har det de siste årene vært det gjort omfattende arbeid fra mange offentlige etater i forbindelse med Forvaltningsplanen for Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten. Fra Fiskeridirektoratet sin side vil vi fremheve at arbeidet med Forvaltningsplanen har brakt til veie mye ny og konkret kunnskap om økosystemet i Barentshavet, og arbeidet har bidratt til å fremme et helhetlig og overordnet perspektiv på forvaltningen av havområdene. Arbeidet med Forvaltningsplanen har også vært viktig i forhold til sentrale tema som kunnskapsstatus og kunnskapsbehov. Det er av stor betydning at alt dette arbeidet videreføres i de kommende år.

Med hilsen

Liv Holmefjord
Fiskeridirektør

Aksel Eikemo
Direktør

Ekstern kopi:

Fiskeri- og kystdepartementet
Havforskningsinstituttet
Kystverket
NIFES

REVISJON AV FORVALTNINGSPLANEN FOR BARENTSHAVET OG HAVOMRÅDENE UTENFOR LOFOTEN (HELHETLIG FORVALTNING AV DET MARINE MILJØ I BARENTSHAVET OG HAVOMRÅDENE UTENFOR LOFOTEN (FORVALTNINGSPLAN)). ST.MELD.NR.8 (2005-2006).

FISKERIDIREKTØREN SIN HØRINGSUTTALELSE TIL DET FAGLIGE GRUNNLAGET FOR REVISJONEN AV FORVALTNINGSPLANEN.

1. Innledning

Overvåkingsgruppen, Risikogruppen og Faglig Forum er arbeidsgrupper tilknyttet det løpende arbeidet med Forvaltningsplan Barentshavet. Disse tre arbeidsgruppene har i fellesskap produsert rapporten "Det faglige grunnlaget for oppdateringen av forvaltningsplanen for Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten", heretter Fellesrapporten. Fiskeridirektoratet har deltatt regelmessig i alle de tre arbeidsgruppene og dermed i arbeidet med Fellesrapporten. I utarbeidelsen av Fiskeridirektørens høringsuttalelse har en rekke tilsatte i Fiskeridirektoratet bidratt, herunder Fiskeridirektoratets regionale kontorer i Nordland, Troms og Finnmark.

Fellesrapporten er det viktigste dokumentet i forbindelse med den forestående revisjonen av Forvaltningsplanen for Barentshavet og områdene utenfor Lofoten, Stortingsmelding nr. 8 (2005-2006)(Helhetlig forvaltning av det marine miljø i Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten (forvaltningsplan)) (HFB).

En rekke dokumenter er produsert før Fellesrapporten, og disse kan bl.a. tjene som grunnlagsmateriale for Fellesrapporten. For eksempel leverte Overvåkingsgruppen sin egen rapport den 25. februar 2010. I foreliggende høringsuttalelse begrenses omtalen til det som fremgår av Fellesrapporten og i noen grad synspunkt som fremkom på høringskonferansen i Svolvær 8. juni 2010.

2. Viktige forhold ved fiskeriene i Barentshavet dag. Utfordringer for fiskerinæringen ved eventuell åpning av nye områder for petroleumsnæringen i Barentshavet.

Selv om fiskefartøyene i mange tilfeller kan flytte til andre fiskefelt, vil likevel konsekvensen av seismikk-skyting for den enkelte fisker bety økte kostnader, med andre ord dårligere lønnsomhet for fiskeflåten. For de minste og minst mobile fartøyene, kan konsekvensen av omfattende seimikk-skyting bli mest alvorlig, som for eksempel vanskeligheter med å fiske tildelte kvoter.

Et annet problem ved seismikk-skytingen er at den ikke er begrenset til en kort periode, for eksempel begrenset til en fase i forkant av en eventuell petroleumsutbygging. Erfaringen de siste årene er at det skytes stadig mer seismikk, ikke minst gjelder dette på modne felt i Nordsjøen der det skytes stadig mer finkornet seismikk med tanke på å få mest mulig ut olje ut av hver oljebrønn.

Selv om det gjennom årene ikke har vært så mye ”støy i media” om konflikter mellom petroleumsnæringen og fiskerinæringen, er mange fiskere på Vestlandet av den oppfatning at det meste har foregått på petroleumsnæringen sine premisser. De samme fiskerne er overbeviste om at fiskeressursene og fiskeriene i Nordsjøen har vært skadelidende på grunn av petroleumsnæringen, selv om det ikke foreligger forskning som godt dokumenterer dette.

Flere utvalg med ulik type representasjon fra petroleumsforvaltningen, petroleumsnæringen, miljøforvaltningen, havforskning, fiskeriforvaltningen og fiskerinæringen har arbeidet bl.a. med det formål å bedre sameksistens mellom petroleumsnæringen og fiskerinæringen. I senere tid er det problemer rundt seismikk-skyting som har vært mest i forgrunnen. På noen områder har en funnet hensiktsmessige tiltak, for eksempel bedre opplæring av fiskerikyndige om bord på seismikk- fartøy. Problemet med seismikk og skremmeeffekt på fisk kan imidlertid ikke sies å være løst da det ikke foreligger en omforent enighet om akseptable avstander mellom fiskefartøy i aktivt fiske og seismikk-fartøy.

2.5. Særskilte utfordringer i Barentshavet.

I forhold til lenger sør er det i Barentshavet et større innslag av mindre fartøy, altså kystflåten som fisker med konvensjonelle redskaper og i stor grad med fast-stående redskaper. Mindre fartøy som ofte fisker med fast-stående redskaper, har en begrenset mobilitet sammenlignet med andre fartøygrupper. Oljeplattformer, sikkerhetssoner og andre ulike installasjoner vil kunne være mer til hinder for små fartøy enn for større fartøy med større mobilitet. Dette poenget er viktig i en sammenligning med Nordsjøen, der de fiskefartøyene som oftest kommer i berøring med petroleumsinstallasjoner, vil være trålere. Som kjent har trålere større mobilitet enn kystfartøy.

Særlig i områdene Nordland VII og Troms II er sokkelen svært smal, med andre ord er det i realiteten et begrenset område til disposisjon der både fiskeri- og petroleumsaktiviteten skal foregå. De

problemer som vises til avsnittet ovenfor, mindre fartøy med faststående redskaper, blir i disse trange områdene enda mer påtrengende. Sameksistens under slike forhold vil bli særs krevende.

2.6. Oppsummering

Etter vår oppfatning gir Fellesrapporten en rimelig god og balansert fremstilling av norsk fiskerinæring og fiskeriforvaltning. Det fremgår at det er mange positive konsekvenser av at fiskeriene utnytter en fornybar ressurs og at en spesielt i Barentshavet er kommet langt i retning av bærekraftig fiskeriforvaltning:

- De store fiskebestandene forvaltes bærekraftig og bestandskollapser forårsaket av fisket kan med relativt stor sannsynlighet unngås i fremtiden. Dette vil gjøre det mulig for fiskeriforvaltningen å satse sterkt i fremtiden på å løse forvaltningsutfordringer med gjenoppbygging av noen mindre bestander, samt redusere påvirkningen fra fiskeriene på bunnsamfunn.
- Fisk som matkilde er viktig, og vil i framtida bli enda viktigere i tråd med en større befolkning i verden. At fisk kommer fra bestander og områder som forvaltes bærekraftig, vil i framtiden kunne bli en konkurransefordel for norsk sjømatnæring. Helseaspektet ved sjømat skal i denne sammenhengen ikke undervurderes. De forbrukersegmentene som har tilstrekkelig med penger og kunnskap, vil gradvis kunne øke sitt konsum av sjømat. Økonomisk vekst og økt velstand på verdensbasis peker også i retning av større behov for sjømat.

I Barentshavet vil utfordringene med å få til sameksistens mellom fiskerinæringen og petroleumsnæringen kunne være:

- Sammenlignet med lenger sør deltar et stort antall mindre fartøy i fiske, altså kystflåten.
- Kystfartøy og særlig de som fisker med fast-stående redskaper, har en begrenset mobilitet sammenlignet med større fartøy. Konsekvensen av et mindre areal til disposisjon vil være større for disse fartøyene.
- I områdene Nordland VII og Troms II er sokkelen smal, noe som gir et begrenset areal til disposisjon for både fiskeri og petroleum.
- Problemene for fiskeflåten som følge av seismikk-skyting forventes å bli omfattende, særlig i områdene med smal sokkel.

I lys av det som er sagt ovenfor, er det viktig at Norge som samfunn ikke foretar inngrep som kan underminere det som gjennom de siste 30 årene er oppnådd innen bærekraftig fiskeriforvaltning.

3. Risiko ved stor uhellshendelser i petroleumsnæringen eller tankfarten.

3.1. Risiko. Scenarier for uhellshendelser i Fellesrapporten.

Både i sammendraget og i kapittel 5 i Fellesrapporten sies det at sannsynligheten for store uhellshendelser er lav, men de miljø- og samfunnsmessige konsekvensene av et uhell kan være betydelige. Definisjonen av risiko i Fellesrapporten er i samsvar med den definisjonen som vanligvis legges til grunn: Risiko = sannsynlighet * konsekvens.

Når det gjelder lav sannsynlighet for uhell underkommuniseres etter vår oppfatning følgende: Selv om sannsynligheten er lav, kan likevel et uhell skje i morgen.

Det fremholdes i Fellesrapporten at konsekvensene av en uhellshendelse derimot kan være store. Selv om sannsynligheten for uhell er vurdert å være lav, er det viktig å analysere nærmere hvordan konsekvensene vil kunne være.

I kapittel 5 i Fellesrapporten beskrives en rekke scenarier for ulike uhellshendelser. Hvorvidt de scenariene som inngår i Fellesrapporten representerer den pr. i dag beste kunnskap på dette feltet, er vanskelig for oss å si med stor sikkerhet. Imidlertid har en merket seg at det i debatten de siste månedene etter at Fellesrapporten ble offentliggjort, er fremkommet kritikk der det hevdes at scenariene i Fellesrapporten har store svakheter. I tråd med dette hevdes det videre at konsekvensene av et stort oljeutslipp underestimeres i scenariene. Dette gjelder de punkt for utslipp som er valgt, den geografiske utbredelsen til et eventuelt oljeutslipp og sannsynlighet for påslag på land. Dersom et oljeutslipp skjer nær land eller oljen raskt beveger seg mot land, vil konsekvensene for marint liv i kystsonen kunne være betydelige. I kystsonen vil nedbryting av olje skje saktere enn i åpent hav, slik at lokale bestander i kystfarvannene i stor grad kan bli berørt. Også oppdrettslokalitetene vil med slike scenarier være svært utsatt med neddreping av oppdrettsfisk som konsekvens.

Vi er videre av den oppfatning at forutsetningene for de ulike scenariene bør fremkomme tydelig. Dersom det med en viss rett kan hevdes at en leser må kjenne grunnlagsstudiene for scenariene for å kunne ha en fullgod forståelse av hvordan disse er bygget opp, er dette en

svakhet ved Fellesrapporten. En god klargjøring av forutsetningene kan også forebygge unødvendig kritikk.

I Fellesrapporten blir det gjort et forholdsvis stort poeng av at det ikke er noen enkel sammenheng mellom aktivitetsnivå og risikonivå, altså at et økt aktivitetsnivå innen tankfart eller petroleumsvirksomhet ikke behøver å medføre et økt risikonivå. Det anføres mange årsaker til dette; sentralt her er likevel målbevisst arbeid fra myndigheter og næringsaktører for å redusere risiko. Et annet moment som teller i samme retning er at selv om aktivitetsnivået både innen petroleum og skipsfart antas å øke fram mot år 2030, vil aktivitetsnivået i 2030 i dette området fortsatt å være begrenset sammenlignet med aktivitetsnivået i andre havområder. Det må kunne stilles spørsmål ved antagelsene at økt aktivitetsnivå ikke medfører økt risiko.

Det vanskelig å forutsi nøyaktig hvordan aktivitetsnivået vil være i 2030. Det er for eksempel vanskelig å forutsi med stor sikkerhet hvordan omfanget av oljefrakt fra Russland gjennom Barentshavet vil være i år 2030. En annen usikkerhet med hensyn til skipsfart kan være økt trafikk gjennom Nordøstpassasjen, selv om denne trafikken ikke nødvendigvis vil komme i nærheten av kystområdene i Barentshavet. Også aktiviteten innen petroleum kan være større i 2030 enn det som legges til grunn i Fellesrapporten, dersom de nåværende stengte områder åpnes for petroleumsvirksomheten.

Som nevnt ovenfor sier Fellesrapporten at sannsynligheten for store uhellshendelser i petroleumssektoren er lav. Uhellet med oljeriggen "Deepwater Horizon" i Mexicogulfen viser imidlertid at sannsynligheten er høyere enn null. Det gikk 87 døgn før utblåsing var stanset, og foreløpige estimer tyder på at 790.000 kubikkmeter eller 671 606 tonn olje (ut fra en gjennomsnittlig egenvekt på olje) lakk ut. Det fulle omfanget av ulykken i Mexicogulfen og tilhørende konsekvenser for naturmiljøet og samfunn i de amerikanske statene som grenser mot Mexicogulfen, er ennå ikke fullt ut kjent. De foreløpige undersøkelser har mellom annet vist at mye olje har falt ned på bunnen; muligens kan dette økologisk sett være vel så alvorlig som tilgrising av kyst- og strandsonen. Mye marint liv er i ulike livsstadier avhengig av at bunn-økosystemene fungerer godt. Lærdommene fra ulykken vil være viktig kunnskap for det videre arbeidet med revisjonen av Forvaltningsplan Barentshavet. Allerede nå må det likevel kunne fastslås at ulykken i Mexicogulfen har et mye større omfang enn det mest alvorlige scenariet for uhell som beskrives i Fellesrapporten, dvs utslipp i 50 døgn og 225.000 tonn olje.

Det har fra flere hold vært hevdet at en tilsvarende ulykke som i Mexicogulfen vanskelig kunne skje på norsk sokkel, inkludert Barentshavet, mellom annet fordi miljø- og sikkerhetskravene i Norge er mye strengere enn i USA. Videre er det blitt hevdet at BP som operatørselskap for "Deepwater Horizon" var kjent for å ta unødige store sjanser. Hvorvidt BP,

er et av verdens største og ledende oljeselskap, har gjort en dårlig jobb i tilfellet "Deepwater Horizon" i Mexicogulfen, er vanskelig for oss å vurdere. Men BP har også hatt ansvar for petroleumsaktivitet i våre nærområder, inkludert norsk sokkel.

Vi er innforstått med at miljø- og sikkerhetskravene på norsk sokkel i et sammenlignende perspektiv er omfattende og strenge. Imidlertid, etter våre opplysninger har ikke risikoutviklingen i petroleumsnæringen på norsk sokkel vært spesielt positiv de siste årene. Antallet nesten-ulykker er relativt stort, og noen av nesten-ulykkene må karakteriseres som alvorlige. Hendelsesforløpet ved ulykken på Statfjord A i desember 2007 der 3840 kubikkmeter olje (25000 fat) lakk ut, fikk også mange til å spørre hvor god risikohåndteringen i virkeligheten er på norsk sokkel.

Det må også minnes om at ulykken i Mexicogulfen ikke var en helt særskilt og ekstraordinær hendelse. Det har skjedd mindre uhell relativt ofte, så sent som i 2009 skjedde en ulykke i havet nær Indonesia/Øst Timor. Utblåsningen varte i 75 døgn og 4700 kubikkmeter eller 4051 tonn olje lakk ut i havet.

Konsekvensene av et oljeutslipp kan bli store for både fiskeri- og havbruksnæringen, særlig der oljen når kyst- og strandsonen. Tilgrising av fiskefartøy og fiskeredskaper samt ødelagte fiskefelt kan være en konsekvens for fiskerne, noe som i alle fall betyr økte kostnader. For mindre fartøy kan konsekvensen være at tildelte kvoter ikke blir oppfisket og konsekvensen blir således et reelt fangsttap. Det må understrekes at de ulike fiskeriene har ulike potensial for å bli berørt avhengig av type uhellshendelse og omfanget av denne, se bl.a. tabell 5.7.2.3. i Fellesrapporten om dette.

Konsekvensene for akvakulturnæringen kan i mange tilfeller være vel så store som for villfisknæringen, se punkt 5.7.1.2. i Fellesrapporten. Oppdrettsfisk er innestengt på et begrenset areal og kan således ikke unnsnippe et oljesøl på samme måte som villfisk. De oppdrettsmerdene som benyttes i de nordligste fylkene, er konstruert slik at de i praksis ikke lar seg flytte (ved flytting er konsekvensen sannsynligvis rømming i stor skala). I tillegg er oppdrettsmerdene i nordlige Nordland, Troms og Finnmark mer utsatt for eksponering fra havet enn det som er tilfelle lenger sør. Konsekvensen for havbruksnæringen i Nord-Norge av oljesøl innover oppdrettslokalitetene vil kunne være neddrepning av fisken og tilgrising av produksjonsutstyr og lokaliteter. Dette vil for mange sannsynligvis ikke bare bety økte kostnader, men bli et spørsmål om muligheten til å drive videre.

På grunn av flere faktorer (klimaendring, m.v.) vil de nordligste fylkene i Norge i fremtiden sannsynligvis være av relativt større betydning for havbruksnæringen enn det tilfellet er nå. Dette bare understreker alvorligheten for havbruksnæringen på flere plan av eventuelle store eksponeringer for oljeutslipp.

Omdømmeproblemene for fiskeri- og havbruksnæringen behandles særskilt i punkt 5.

3.2. Petroleumsaktivitet i arktiske farvann.

Etter vår oppfatning er det en svakhet ved Fellesrapporten at det ikke diskuteres at Barentshavet ligger i arktiske områder. I store deler av året er gjennomsnittlig bølgehøyde i Barentshavet på 2,5 meter. Dette er ikke nødvendigvis høyere bølger enn i områdene lenger sør, men bølgene i Barentshavet er også av en annen type (mer langstrakt, langvarig). Det kan altså på forhånd slås fast at tradisjonelt oljevernutstyr i de aller fleste av årets dager vil fungere dårlig bare p.g.a. denne ene dimensjonen bølgehøyde. En annen naturdimensjon er lysforholdene. Man vet at i store deler av året finnes lite dagslys, noe som vil gjøre alt arbeid med å redusere omfanget av en eventuell ulykke vanskeligere enn ellers. Lave temperaturer over tid i lag med sterk vind utgjør også viktige deler av naturforholdene som skaper ekstra utfordringer.

Et annet kompliserende forhold er kyststrømmene i områdene utenfor Lofoten og i Barentshavet. Disse til dels kraftige strømmene utgjør nok en ukjent faktor i forhold til hvordan oljeberedskapen vil kunne virke ved en stor uhellshendelse.

Det kan innvendes mot våre merknader her at det allerede eksisterer både tankfart og petroleumsaktivitet i arktiske områder. Det kan dessuten sies at grov sjø og dårlig vær i noen tilfeller kan føre til en raskere nedbryting av olje og således redusere sannsynligheten for at oljen når land. Til dette siste vil bemerke: I noen tilfeller vil nok naturen spille på lag med oss på denne måten. Men da avhenger alt av at naturen selv i en gitt ulykkessituasjon ordner opp. Dette har ingenting å gjøre med beredskap i forkant av og aktiv menneskelig innsats når ulykken først er ute.

En ulykke om høst/vinter i Barentshavet av samme dimensjon som ulykken i Mexicogulften vil sannsynligvis gjøre anstrengelsene for å begrense skadevirkningene av oljen svært vanskelige.

4. Særlig verdifulle og sårbare områder.

De områdene som er stengt for petroleumsvirksomheten er etter kjente kriterier karakteriserte som særlig verdifulle og sårbare.

De særlig verdifulle og sårbare områdene i Barentshavet og områdene utenfor Lofoten ble identifisert i egne utredninger som del av det faglige utredningsarbeidet som grunnlag for Stortingsmelding nr. 8 (2005-2006).

Hovedkriteriene for å kunne karakteriseres som særlig verdifullt var:

- viktighet for biologisk mangfold, og
- viktighet for biologisk produksjon

I tillegg kommer en rekke del-kriterier og utfyllende kriterier.

I Stortingsmelding nr. 8 (2005-2006) nevnes flere kriterier for å kunne vurdere om et område er sårbart for påvirkning:

- Området har stor produksjon og konsentrasjon av arter.
- Området har stor forekomst av truede eller sårbare naturtyper,
- Området er et nøkkelområde for norske ansvarsarter, truede eller sårbare arter,
- Området har viktige nasjonale eller internasjonale bestander av enkelte arter i hele eller deler av året.

Det må også sies at de særlig verdifulle og sårbare områdene har økologisk verdi langt utover sin egen geografiske utbredelse. Fra et forvaltningsståsted er det dessuten viktig både å ta hensyn til de verdifulle og sårbare områdene i seg selv, men også sørge for at det er samsvar mellom forvaltningstiltakene i og utenfor disse områdene.

I kapittel 7 i Fellesrapporten gjennomgås de særskilt verdifulle og sårbare områdene på nytt. I konklusjonen i kapittel 7 sies det at "...er det ikke fremkommet informasjon som skulle tilsi at det er behov for å endre status til områdene som ble definert som verdifulle og sårbare i St.meld. nr. 8 (2005-2006).."

Med andre ord: de områdene der nå skal vurderes om det skal åpnes for petroleumsvirksomhet var i 2006 vurdert som særlig verdifulle og sårbare. Vurderingen er den samme i 2010.

5. Problemstillinger for fiskeri- og havbruksnæringene i forhold til omdømme i markedet.

5.1. Omdømme og økonomisk verdiskaping.

Med tanke på økonomisk verdiskaping er fiskeri- og havbruksnæringen også avhengig av godt fungerende markeder. I dette perspektivet er omdømme viktig. Omdømme er et begrep som har svært mye å gjøre med markedspsykologi. Fiskeri- og havbruksnæringen produserer matvarer; det er således ganske forståelig at disse produktene er svært sensible for negativ omtale, for eksempel påstander om at produktene inneholder helsemessige skadelige substanser.

5.2. Det verste tilfellet i form av et stort oljeutslipp fra petroleumsaktiviteten eller tankfart.

Det største tap av omdømme for fiskerinæringen vil kunne skje ved en stor uhellshendelse, enten dette er forårsaket av petroleumsvirksomheten eller tankskipsfarten. Tilgrising av fiskeredskaper, fartøy og fangst kan være en konsekvens. En annen konsekvens kan være utestenging fra viktige fiskeområder. Begge disse konsekvensene nevnes i punkt 5.7.1.2. i Fellesrapporten. Den mest umiddelbare konsekvens for aktørene i fiskerinæringen vil da være økte kostnader i på grunn av tapt/forringet produksjonsutstyr og økte kostnader på grunn av at en må oppgi tradisjonelle fiskefelt. En slik situasjon vil i tillegg helt sikkert bety tapt anseelse/omdømme i markedene.

Som nevnt tidligere har de ulike fiskeriene har ulike potensial for å bli berørt avhengig av type uhellshendelser, dvs oljeutslipp og omfanget av disse, se bl.a. tabell 5.7.2.3. i Fellesrapporten om dette

Konsekvensene av oljeutslipp kan for havbruksnæringen i mange tilfeller være vel så store som for villfisknæringen, se punkt 5.7.1.2. i Fellesrapporten. Som nevnt i punkt 4 ovenfor er mulighetene for avbøtende tiltak som flytting av merder m.v. i praksis ikke-eksisterende for oppdrettsnæringen i Nord-Norge. Konsekvensene av store uhellshendelser med oljeutslipp kan i verste fall bli katastrofale for oppdretterne. I tillegg til de umiddelbare praktiske og økonomiske problemene ved direkte berøring med oljesøl, vil dette med stor sikkerhet skape betydelige omdømmeproblemer i markedene for havbruksnæringen.

I punkt 5.7.1.2. i Fellesrapporten er det nevnt ulykker som Amoco Cadiz, Bretagne, Frankrike i 1978, Exxon Valdez i Alaska i 1989 og Braer, Skottland, 1993. Etter ulykken i Frankrike i 1978 ble det observert at produkter fra primærnæringene ble "...oppfattet som forurenset og mistet sin markedsverdi...". Av frykt for at fisken skulle kunne oppfattes som forurenset, ble det i Skottland lagt begrensninger på omsetningen lenge etter at oljebelastningen var på retur. I Alaska opplevde fiskerne at fisket ble stengt også i områder som ikke var direkte berørt av ulykken.

5.3. Omdømmeproblemer uten store uhellshendelser med petroleum.

Tap av omdømme vil også kunne bli et problem for fiskeri- og havbruksnæringen også uten at omfattende uhellshendelser har funnet sted. Det finnes mange eksempler på at omtale i media av forurensing i bestemte fiskevarer (bakterier, tungmetaller) har medført at salget av et bestemt fiskeprodukt har avtatt sterkt nærmest over natten.

Dersom det etableres petroleumsaktivitet i de sårbare områdene i Lofoten/Vesterålen, vil følgende problemstilling kunne reises: Norge bedriver en miljømessig "risikosport" ved å tillate petroleumsvirksomhet midt i "fødestua" for verdens eneste gjenværende store torskebestand.

På samme måte som for den tradisjonelle fiskerinæringen, vil geografisk nærhet til store petroleumsinstallasjoner kunne bli et omdømmeproblem i markedene for havbruksnæringen.

Geografisk nærhet til petroleumsinstallasjoner kan også utnyttes av aktører som konkurrerer med sjømat i markedene, eller sagt på en annen måte: Fiskeri- og havbruksnæringen vil kunne miste den konkurransefordel det er, at Barentshavet anses som rikt og rent og med lite innslag av forurensende aktiviteter.

Miljøorganisasjonene både i Norge og internasjonalt, i dag har et sterkt fokus både på fiskeri- og havbruksnæringen. Med tanke på en bærekraftig forvaltning både av fiskeri- og havbruksnæringene, kan et kritisk lys fra de seriøse miljøorganisasjonene anses som et nødvendig og nyttig korrektiv for å fremme bærekraftig forvaltning og oppnå den standard disse næringene hele tiden må tilstrebe.

5.4. Oppsummering om omdømme.

Det må understrekes at det som vises til i punktene 5.2. og 5.3. representerer ytterpunkter. Omdømmeproblemer kan ligge et sted mellom disse ytterpunktene: Et mindre oljeutslipp som i begrenset grad når land, vil representere en slik type omdømmeutfordring for fiskeri- og havbruksnæringen.

Omdømme har mye å gjøre med psykologi i markedene, og aktørene i næringene kan gjøre mye for å ha markedspsykologien på sin side, spesielt gjelder dette slike problemstillinger som omtales i punkt 5.3.ovenfor.

Gitt tidligere erfaring med omdømmeproblemer og dagens media-virkelighet, må det kunne legges til grunn at dersom fiskeredskaper tilgrises, tradisjonelle fiskefelt forringes og lokaliteter for havbruksnæringen og strandsonen ødelegges av olje for en lengre periode, vil

omdømmeproblemene kunne bli vanskelige å håndtere for næringsaktørene. Slike omdømmeproblemer vil kunne bli betydelige og langvarige.

6. Betraktninger om verdiskaping i henholdsvis fiskeri- og havbruksnæringen på den ene siden og petroleumsnæringen på den andre.

Det er ingen tvil om at petroleumsnæringen har en økonomisk avkastning som langt overgår alle andre næringer i Norge. Det er heller ikke tvil om at det er på grunn av denne næringen at norsk økonomi i 2010 er i særklasse mye sterkere enn økonomien i de fleste land det er naturlig å sammenligne Norge med.

Vi vil fra vårt ståsted likevel minne om at petroleumsvirksomheten beskatter en begrenset, ikke-fornybar naturressurs, og i historisk sammenheng for Norge vil petroleumsvirksomheten uansett nye funn, representere kun en kort tidsepoke.

Gitt en bærekraftig fiskeriforvaltning, noe som en i stor grad har oppnådd i Barentshavet, har fiskerinæringen "evighetens perspektiv" over seg. Gitt rammebetingelser som fremmer en bærekraftig forvaltning av havbruksnæringen, vil også denne næringen kunne drives i overskuelig framtid.

Denne forskjellen i tidsperspektiv er helt sentral når en skal sammenligne verdiskaping i økonomisk forstand fra henholdsvis fiskeri- og havbruksnæringen på den ene siden og petroleumsnæringen på den andre. Selv om petroleumsnæringen har svært høy økonomisk avkastning, vil denne næringsaktiviteten i et historisk perspektiv for Norge bare vare i en kort periode. De økonomiske verdiene som genereres fra fiskeri- og havbruksaktiviteten kan derimot vare i all fremtid dersom disse næringene forvaltes bærekraftig.

7. Andre viktige tema i Fellesrapporten.

Siden forvaltningsplanen for Barentshavet og områdene utenfor Lofoten ble vedtatt i 2006 er det i oppfølgingen av forvaltningsplanen gjort mye arbeid som peker frem mot en enda bedre og helhetlig forvaltning av havområdene i nord. Det løpende arbeidet med Forvaltningsplanen setter fokus på integrert og helhetlig forvaltning på en måte som ikke har vært gjort før.

Når det gjelder kunnskapsinnhenting, har også HFB spilt en viktig rolle. Programmet SEAPOP for sjøfugl som ble startet i 2005 har betydd mye og vil bety mye for videre kunnskapsoppbygging om sjøfugl med økosystembasert forvaltning som et grunnleggende perspektiv. Det samme kan sies om den systematiske innhenting av kunnskap om bunnøkosystemene som foregår i regi av MAREANO-programmet. Både SEAPOP og MAREANO har sin forankring i HFB.

Det har i tidligere faser vært gjort mye for å fastlegge kunnskapsstatus og påpeke kunnskapsbehov. I kapittel 9 i Fellesrapporten står mye om kunnskapsbehov inndelt i kategoriene forsknings, kartlegging og overvåking. Noen av kunnskapsbehovene som påpekes er av direkte og umiddelbar betydning for sektorforvaltningen av fiskeriene.

I kapittel 5 i Fellesrapporten diskuteres beredskap. I punkt 5.5 er temaet tiltak for å redusere sannsynligheten for akutt forurensning, mens tiltak for å redusere konsekvensene av akutt forurensning gjennomgås i punkt 5.6. Fra fiskeriforvaltningens ståsted stiller en seg positiv til utvikling av gode beredskapstiltak. Her kan antageligvis også fiskefartøy spille en rolle. Risikogruppens arbeid er en sentral del av arbeidet med HFB, slik sett har HFB bidratt positivt til å sette disse spørsmålene på dagsorden. Etablering av seilingsleder for større fartøy på strekningen Røst-Vardø er et meget positivt tiltak. Fiskeridirektøren vil støtte etablering av tilsvarende seilingsleder sør for Røst.

I kapittel 4 "Ytre påvirkning" diskuteres temaene klimaendring, forsuring av havet, forurensning inkludert sjømattrygghet og introduserte arter. Mindre havis som følge av klimaendring vil påvirke arter som lever i nær tilknytning til is, som isbjørn og flere arter av sel. Sjøfugl vil først og fremst påvirkes indirekte av klimaendringen gjennom effekter på bestander av byttedyr. Et varmere Barentshav kan også påvirke vandringsmønster og utbredelse, herunder gyteområder, for flere av våre sentrale fiskebestander. Havforsuring ble ikke omtalt i Stortingsmelding nr. 8 (2005-2006). Konsekvensene av havforsuring ligger antageligvis forholdsvis langt fram i tid, men alvorligheten av disse effektene skal ikke undervurderes. Forurensning fra nærområdene er ikke vesentlig endret siden 2006, men langtransportert forurensning er den viktigste kilden til miljøgifter i Barentshavet. Det er grunn til å intensivere arbeidet med å samle inn data med tanke på fremmedstoffer i sjømat, altså trygg sjømat. Viktige parametre for undersøkelser er gammel og stor fisk. Kongekrabben behandles både som en ressurs, særskilte forvaltningstiltak innenfor fiskeriforvaltningen, og som en introdusert art der en forsøker å begrense krabbens geografisk utbredelse. Snøkrabbe er annen ny art i Barentshavet der det i nær framtid kan bli nødvendig å innføre tiltak for å redusere bestandsnivået.

Kapittel 6 heter "Tilstanden i økosystemet og menneskelig påvirkning". Systemet med indikatorer som grunnlag for å kunne evaluere tilstanden i økosystemet og hvordan dette kan utvikles videre, er viktige innspill i forbindelse med revisjonen av Forvaltningsplan Barentshavet.

Punkt 6.4. heter "Samlede konsekvenser i økosystemet". Det som fra vårt ståsted synes noe påfallende, er at det står svært mye om påvirkningene fra fiskeri, mens det står relativt lite om påvirkninger fra skipstrafikk og petroleum. Dette kan muligens i noen grad forklares med at kunnskapene om fiskeri er større og at aktivitetsnivået til skipstrafikk og petroleum er forholdsvis lavt. Til dette har vi følgende kommentarer:

- Type påvirkning er vesentlig forskjellig mellom fiskeri på ene siden og skipsfart (tankfart) og petroleum på den andre, noe som i seg selv bør mane til forsiktighet med hensyn til tilnærmingen "samlede påvirkninger".
- Dersom kunnskapsnivået om påvirkninger fra skipsfart og petroleum er svært lavt, bør disse sektorene satse på å fremskaffe kunnskap.

Hovedpoenget vårt er: Kanskje er ambisjonsnivået for punkt 6.4. for høyt i forhold til det kunnskapsnivået som foreligger. De tema som behandles i punkt 6.4., kunne muligens med fordel ha vært innarbeidet i Fellesrapporten på en annen måte.

Kapittel 7 heter "Særlig verdifulle og sårbare områder". Fellesrapporten forklarer på en god måte hvorfor områdene opprinnelig ble valgt ut. Også tilnærmingen med variablene "verdi" og "påvirkning/trusler/sårbarhet" synes å fungere godt for fremstillingen i Fellesrapporten.

Kapittel 8 heter "Mål og måloppnåelse", og punkt 8.4. heter "biologisk mangfold". Underpunkt 8.4.1. heter "forvaltning av særlig verdifulle og sårbare områder". I tilknytning til punktet 8.4.1. er det formulert 2 delmål. Delmål 1 er formulert slik: "aktiviteter i særlig verdifulle og sårbare områder skal foregå på en måte som ikke truer områdenes økologiske funksjoner eller biologiske mangfold". Med nåværende kunnskapsnivå er det logisk sett vanskelig å svare annet enn "usikkert" på delmål 1. I Fellesrapporten er det for ett av de særlig verdifulle og sårbare områdene, svart "nei" på delmål 1.

For fremtidig arbeid med mål og måloppnåelse bør målene formuleres slik at måloppnåelsen kan vurderes godt på grunnlag foreliggende kunnskap.

8. Oppsummering og tilrådinger.

Fellesrapporten viser at situasjonen for de store fiskebestander i Barentshavet er god, og en har kommet langt i retning av bærekraftig forvaltning. Imidlertid må det i kommende år arbeides videre med gjenoppbygging av noen mindre bestander samt redusere påvirkningen fra fiskerier på bunnøkosystemene.

Det arbeidet som har vært gjort de siste årene som oppfølging av HFB, er viktige bidrag for å fremme en helhetlig og økosystembasert forvaltning av Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten.

Den konkrete kunnskapsoppbygging som har foregått under programmene SEAPOP og MAREANO er viktig. Fiskeridirektøren er positiv til at kunnskapsoppbygging blir en viktig og prioritert oppgave i forbindelse med det videre arbeidet med HFB.

Videreutvikling av beredskap mot akutt forurensning i disse havområdene er viktig. Etablering av seilingsleder i norske områder sør for Røst vil være et konkret og viktig tiltak. En styrking av beredskapen er viktig uavhengig om det åpnes nye områder for petroleumsutvinning eller ikke.

Tilnærmingen med å identifisere de særlig verdifulle og sårbare områdene i Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten, er viktig; ikke minst fordi dette setter fokus på betydningen av de levende marine ressurser. Fra et forvaltningsperspektiv er det viktig å ha forståelse for forholdet mellom de marine ressursene i og utenfor disse områdene.

Når det gjelder ytre påvirkninger, er det forventet at spesielt klimaendring vil kunne påvirke økosystemet i Barentshavet i kommende år. På noe lengre sikt vil også havforsuring kunne gjøre seg gjeldene. Effektene av disse påvirkningene på et mer detaljert nivå, kan være vanskelig å forutsi. Men disse effektene vil kunne stille forvaltningen av havområdene overfor nye problemstillinger. Løpende innsamling av data med tanke på trygg sjømat er viktig.

Petroleumsnæringen har eksistert i Norge i 40 år, og denne næringen har skapt store økonomiske verdier for Norge. Imidlertid skjer det ulykker i petroleumssektoren, og tidvis har det vært konflikter med fiskerinæringen, jfr. det som er sagt ovenfor om seismikk og annet.

Petroleumsnæringen har gjort store fremskritt i å utvikle miljøteknologi og sikkerhetssystemer. Å drive oljeboring til havs i arktiske områder er likevel også med dagens teknologi en krevende øvelse. Vi legger imidlertid til grunn at miljøteknologien og sikkerhetssystemene vil kunne videreutvikles i kommende år, muligens kan petroleumsutvinning fra land kunne bli en realitet om noen år.

Risikobildet i forhold til eventuelle store uhellshendelser i petroleums- og tankfartssektoren i Barentshavet, kan være vanskelig å vurdere, men ulykker skjer, og konsekvensene av store ulykker kan være alvorlige både for naturressurser og andre næringer som fiskeri og havbruk. Ulykkene i Mexicogulven i år og i havet utenfor Indonesia/Øst Timor i 2009 er aktuelle påminnelser om risiko ved petroleumsutvinning til havs.

Når det gjelder områdene utenfor Lofoten og Barentshavet som hittil har vært stengt for petroleumsaktiviteten, vil vi herfra påpeke at disse områdene etter objektive kriterier er klassifisert som særlig verdifulle og sårbare.

For områdene Nordland VII og Troms II er sokkelen så smal at dette gjør sameksistens imellom petroleum og fiskeri vanskelig. Dette kompliseres ytterligere av at i disse områdene fisker mange mindre fartøy og ofte benyttes faststående redskaper.

Også den omfattende seismikk-skytingen som sannsynligvis vil foregå i Barentshavet, vil kunne forårsake problemer for mange fiskefartøy.

For fiskeri- og havbruksnæringen vil en åpning av de stengte områdene i Barentshavet og utenfor Lofoten kunne skape store omdømmeproblemer i markedene; særlig problematisk i så måte vil store uhellshendelser med oljeutslipp kunne være.

Dersom de stengte områdene i Barentshavet åpnes for petroleumsutvinning, skal det i første omgang utarbeides en ny konsekvens-utredning (KU) Erfaring hittil har vært at prosessen ofte går videre og i de fleste tilfeller fører til petroleumsaktivitet.

Vi vil avslutningsvis også minne om at store deler av Barentshavet er åpent for petroleumsvirksomheten.

På bakgrunn av det som fremgår ovenfor og etter en totalvurdering der samspillet mellom alle faktorene er viktigere enn en enkeltfaktor, vil Fiskeridirektøren tilrå at inntil videre åpnes det ikke for petroleumsvirksomhet i de stengte områdene i Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten.